

ingediend op **1459** (2022-2023) – Nr. 1
24 oktober 2022 (2022-2023)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Annabel Tavernier,
Roosmarijn Beckers en Loes Vandromme

over de adviesnota 'Een leesoffensief voor Vlaanderen'

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Karolien Grosemans.

Vaste leden:

Arnout Coel, Koen Daniëls, Karolien Grosemans, Kathleen Krekels, Annabel Tavernier;
Roosmarijn Beckers, Jan Laeremans, Kristof Slagmulder;
Loes Vandromme, Hilâl Yalçin;
Jean-Jacques De Gucht, Gwendolyn Rutten;
Johan Danen, Elisabeth Meuleman;
Hannelore Goeman.

Plaatsvervangers:

Marius Meremans, Axel Ronse, Nadia Sminate, Kris Van Dijck, Katja Verheyen;
Leo Pieters, Els Sterckx, Sam Van Rooy;
Katrien Schryvers, Brecht Warnez;
Els Ampe, Tom Ongena;
Stijn Bex;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Kim De Witte.

INHOUD

I.	Uiteenzetting door het Vlaams Leesoffensief	4
1.	Aanleiding	4
2.	Opdracht	4
3.	Werkwijze	5
4.	Adviesnota: doelgroepen, krijtlijnen, doelstellingen en acties	5
4.1.	Twaalf krijtlijnen	5
4.2.	Acht strategische doelstellingen	6
4.3.	Dertig operationele doelstellingen en vijftig acties	7
5.	Eerste initiatieven	9
6.	Oproep	9
II.	Bespreking	10
1.	Tussenkomen van de leden	10
1.1.	Steve Vandenberghe	10
1.2.	Loes Vandromme	11
1.3.	Elisabeth Meuleman	12
1.4.	Annabel Tavernier	13
1.5.	Roosmarijn Beckers	14
1.6.	Jean-Jacques De Gucht	14
1.7.	Marius Meremans	14
1.8.	Hilâl Yalçın	15
1.9.	Jan Laeremans	15
1.10.	Koen Daniëls	16
1.11.	Kathleen Krekels	16
1.12.	Karolien Grosemans	16
2.	Antwoorden van het Leesoffensief	16
	Gebruikte afkortingen	20
	Bijlage: zie dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

Op 22 september 2022 organiseerde de Commissie voor Onderwijs een gedachte-wisseling over de adviesnota 'Een leesoffensief voor Vlaanderen', met Liesbet Heyvaert, voorzitter, en An De Moor, ondervoorzitter van het Vlaams Leesoffensief.

De adviesnota 'Een leesadvies voor Vlaanderen' is te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Uiteenzetting door het Vlaams Leesoffensief

1. Aanleiding

An De Moor legt uit dat de evolutie van begrijpend lezen bij de Vlaamse tienjarigen volgens de PIRLS-meting 2006-2016 niet zo goed is. Vlaanderen staat ondertussen op de 32e plaats op 45 van de deelnemende landen en op de 14e plaats op 16 West-Europese landen. Geen enkel land ging er de voorbije jaren qua leesprestaties meer op achteruit.

Het duurt nu een half leerjaar langer voor kinderen in de vierde klas hetzelfde niveau halen dan tien jaar geleden. De resultaten van PIRLS-2021 zijn er pas in december 2022. Een van de oorzaken is dat er te weinig instructietijd gaat naar lezen. In de PIRLS-2016-toets stelde men bijvoorbeeld vast dat de instructietijd voor begrijpend lezen sinds PIRLS-2006 nog aanzienlijk gedaald is, namelijk met 40 procent, en in 2006 was dat al minder dan in het buitenland.

Lezen mag niet als aparte vaardigheid gezien worden maar is een deel van taalcompetentie, dus naast de vier vaardigheden draait het ook om kennis en attitudes. Alleen aandacht geven aan leesplezier zet geen zoden aan de dijk en is trouwens een van de oorzaken van die daling. Technisch lezen, leesbegrip en leesplezier vormen een drie-eenheid. Uit onderzoek dat binnenkort gepubliceerd wordt naar aanleiding van de prioritaire nascholing bij het project 'Lezen op school', blijkt dat de deelnemende scholen nog altijd vooral inzetten op leesplezier. Wie technisch (nog) niet goed kan lezen, zal nooit graag lezen en gemotiveerd zijn.

De PISA-test van 2018 wijst uit dat de leesvaardigheid van vijftienjarigen in de meeste OESO-landen tussen 2009 en 2018 niet significant daalt. In enkele landen is de trend wel negatief, waaronder – helemaal onderaan – Vlaanderen. Ook voor leesplezier scoren de Vlaamse kinderen en jongeren laag. Meisjes doen het iets beter dan jongens. Bij de vijftienjarigen zegt 60 procent alleen maar te lezen als het moet en om informatie te krijgen.

Goed nieuws is dat de Taalunie in het voorjaar enkele rondetafelconferenties plant om de resultaten voor Nederlands, waaronder leesvaardigheid in de curricula van de lerarenopleidingen, te bekijken.

Ook een peiling in 2021 bij leerlingen in de derde graad bso, in het project algemene vakken, wijst op de daling van onder meer de leesvaardigheid. Ook de Commissie Beter Onderwijs besteedt uitgebreid aandacht aan het belang van taal en dus van lezen. In haar adviezen 4 en 28 wijst ze op het belang om de instructietaal aan te pakken, in de klas, maar ook in de lerarenopleidingen.

2. Opdracht

Gelukkig is het urgentiebesef er, merkt de spreker op. Het Vlaams Leesoffensief heeft de opdracht gekregen van drie Vlaamse ministers, Ben Weyts, Jan Jambon en Hilde Crevits, om dit adviesrapport te schrijven. De voorgestelde actieterreinen zijn: vroeggeletterdheid, onderwijs en lerarenopleidingen, bibliotheken, levenslang lezen en cultuurparticipatie, wetenschappelijk onderzoek met de rol van het kenniscentrum en

de imagocampagne voor leescultuur. De adviesgroep bestond uit een uitgebreide stuurgroep en een kerngroep. De adviesgroep telde experts uit de onderwijssector en de onderzoekswereld, de onderwijsverstrekkers, het brede sociaal-culturele veld, welzijn, bibliotheken, uitgeverijen en jeugdwerk.

Het adviesrapport stelt vijftig acties voor en enkele operationele en strategische doelstellingen. Aandachtspunten zijn een urgente structurele verandering via een concreet plan van aanpak om de niet-lezers mee te trekken met het lezen als primaire focus.

3. Werkwijze

Liesbet Heyvaert zat op 3 februari 2021 als kersvers voorzitter van het Leesoffensief de startvergadering voor waarop alle leden van zowel stuur- als kerngroep de werkwijze vastlegden. Het Leesoffensief kreeg drie maanden of twaalf weken de tijd om de adviesnota uit te werken en plande daarom twaalf vergaderingen in, afwisselend met de kern- of de stuurgroep. Voor elk van de zes actieterreinen die de ministers in de startnota naar voren geschoven hadden, doorliep de groep de cyclus: literatuur, goede praktijken en ideeën verzamelen samen met de stuurgroep; grondig bespreken in de kerngroep die de eerste voorstellen uitwerkte; toetsen van die voorstellen in de stuurgroep. Zo werd stap voor stap de basis gelegd voor het Leesoffensiefactieplan, dat werd uitgeschreven door de kerngroep.

4. Adviesnota: doelgroepen, krijtlijnen, doelstellingen en acties

Het Leesoffensief mikt op vier doelgroepen. De hoofddoelgroep zijn jonge kinderen die nog niet zelf kunnen lezen, moeilijke lezers en niet-lezers. Die laatste groep kan technisch lezen, maar doet het niet, wegens niet fijn of niet interessant. Om hen te bereiken richt het Leesoffensief zich ook tot hun entourage: ouders, grootouders, opvoeders, leraren, kinderbegeleiders, jeugdwerkers enzovoort. Het wil hen bewustmaken van de rol die ze kunnen spelen. Voor elk van de hoofddoelgroepen wil de campagne ook een brede groep van vrijwilligers aanspreken: enthousiastelingen die bereid zijn als tutor of begeleider op te treden en zo anderen warm te maken voor lezen. Dat kan bijvoorbeeld door voor te lezen of door moeilijke lezers te helpen bij technisch en begrijpend lezen. Het Leesoffensief richt zich daarnaast uitdrukkelijk ook tot de bestuurders op het lokale en bovenlokale niveau. Zij vormen de vierde uiterst belangrijke doelgroep. Zij moeten het belang van het Leesoffensief inzien en er vervolgens ook duurzame financiering aan koppelen. De inspanningen die het Leesoffensief als essentieel naar voren schuift, zijn immers niet haalbaar zonder extra middelen. De lokale besturen hebben onder andere via de bibliotheken een belangrijke sleutel tot leesbevordering in handen.

4.1. Twaalf krijtlijnen

De spreker vervolgt met de krijtlijnen die mee de weloverwogen keuzes verklaren die de adviescommissie maakte bij het uittekenen van de doelstellingen en de acties. In totaal werden er twaalf krijtlijnen geïdentificeerd. De uitdagingen zijn groot, maar er zijn al veel goede praktijken, waarop zeker moet worden voortgebouwd. Het Leesoffensief wil voorts de dalende leesvaardigheid en leesmotivatie in Vlaanderen aan de wortel aanpakken, op een samenhangende manier. Langdurige gedragsverandering vraagt immers een structurele aanpak. Leesvaardigheid, technisch en begrijpend lezen en leesmotivatie worden geïntegreerd aangepakt, als een complexe competentie die onlosmakelijk verbonden is met spreken, luisteren en schrijven. Het Leesoffensief is een brede maatschappelijke uitdaging voor ouders, grootouders, leraren, kinderbegeleiders, bibliotheekmedewerkers en jeugdwerkers maar ook voor beleidsmakers enzovoort. Alleen door samen te ageren, is een wezenlijk en duurzaam verschil mogelijk. Bij de allerjongsten wordt gestart,

want voorlezen en brede taalstimulering maakt kinderen bewust van klanken, letters en woorden en wakkert de liefde voor taal en verhalen aan.

Het Leesoffensief wil iedereen aan het lezen krijgen en hanteert daarvoor een fijnmazige aanpak, grijpt de kansen binnen de onderwijscontext maximaal, maar vergeet ook de buitenschoolse context niet en neemt lokale brugfiguren, socio-culturele organisaties en de buitenschoolse opvang en activiteiten mee. Ook kinderbegeleiders- en leraren in opleiding worden geïnviteerd: zij kunnen mee het verschil maken voor toekomstige generaties.

Voor het Leesoffensief zijn kwalitatieve leesomgevingen met een aantrekkelijk, inclusief en toegankelijk boekenaanbod, zowel digitaal als niet-digitaal, cruciaal. De bibliotheek heeft daar als spil in het lokale leesnetwerk een centrale rol te spelen. Om de kwaliteit en coherentie te bewaken doorheen alle leescontexten, schools en buitenschools, en om ervoor te zorgen dat ze elkaar versterken om maximaal effect te realiseren, ontwikkelt het Leesoffensief drie instrumenten: een kader, een scan en bijhorende vorming of professionalisering. Het kader bevat informatie en inspiratie rond goed (voor)lezen en hoe anderen erbij te helpen. De scan is een instrument aan de hand waarvan elk kinderopvanginitiatief, elke school of socio-culturele organisatie kan reflecteren over zijn leesaanpak en nagaan hoe meer aandacht te besteden aan (voor)lezen, leesomgeving en leescultuur. Een kwaliteitsvol aanbod op maat van vorming en professionalisering zal het kader en de scan concreet ingang doen vinden.

Een duurzaam Leesoffensief vraagt een gerichte onderzoeks aanpak: langdurig, praktijkgericht en participatief onderzoek. Het vraagt net zo goed een vlotte doorstroming van de onderzoeksresultaten naar alle betrokken actoren, ook naar de educatieve uitgeverijen zodat ze de leermaterialen kunnen aanpassen, maar ook communicatie over de goede praktijken en successen die worden geboekt.

Omdat de uitdagingen zo groot zijn en er zoveel stakeholders zijn, is een sterke coördinatie nodig, waarbij alle betrokkenen in Vlaanderen beleidsdomeinoverstijgend en van bij de start afstemmen, samen de koers uitzetten en monitoren en evalueren wat wordt uitgerold. De boodschap van het Leesoffensief moet kracht worden bijgezet met een volgehouden, meerjarige communicatiecampagne.

Ten slotte: de problemen aan de wortel aanpakken vraagt niet alleen focus, ambitie en tijd, maar zeker ook extra middelen.

4.2. Acht strategische doelstellingen

Binnen die krijtlijnen zijn er vervolgens acht grote strategische doelstellingen gedefinieerd. Die doelstellingen omvatten elk een reeks van voorstellen om een brede bewustwording te creëren van het belang van lezen en van de rol die ieder kan spelen bij leesbevordering; om de bibliotheek nog veel meer dan nu tot spil te maken van het lokale leesnetwerk; om krachtige leesomgevingen te creëren, die inclusief en aantrekkelijk zijn en waarin zowel digitale als niet-digitale boeken een rol spelen. Daarnaast bevatten ze ook voorstellen om de lokale samenwerking tussen onderwijs-, welzijns- en socio-culturele partners te versterken; om meer aandacht voor het belang van taalstimulering en vroeggeletterdheid in te bouwen in de begeleiding van jonge kinderen; om van het leerplichtonderwijs zelf een krachtige leesomgeving te maken, waarin leraren over alle instrumenten beschikken om hun rol als leesbevorderaars waar te maken. De adviesnota doet tot slot ook een heel aantal voorstellen om toekomstige kinderbegeleiders en leraren te helpen om hun vaardigheden op het vlak van taalstimulering, voorlezen en leesdidactiek te versterken. In strategische doelstelling 8 staat een bestuurlijk model dat garandeert dat het Leesoffensief slagkrachtig is, breed gedragen, onderzoeksgeïnformeerd en langetermijngericht.

4.3. Dertig operationele doelstellingen en vijftig acties

De acht strategische doelstellingen werden vervolgens in een heel concreet plan van aanpak gegoten met vijftig acties, met voor elke actie de trekkers, de gewenste resultaten en de timing en, waar mogelijk, ook een voorstel van budgettering. De lijst van acties is niet exhaustief, maar deze acties, zo oordeelde de adviesgroep, moeten prioritair worden gestart.

Liesbet Heyvaert illustreert de aanpak met details over enkele acties. Bij strategische doelstelling 1 over brede bewustmaking wordt het belang van een aangepast vormings- en professionaliseringsaanbod voor lezen benadrukt. Dat is vorming voor al wie met het bevorderen van lezen en voorlezen wil bezig zijn en professionalisering voor wie er binnen zijn of haar job wil op inzetten. Bij zowel de kaders als de scans is vorming of professionalisering essentieel. Die dienen wetenschappelijk onderbouwd te zijn, maar ook realistisch en efficiënt en dus op maat van de verschillende doelgroepen, met aandacht voor de organisatorische en financiële implicaties en met oog voor de duurzaamheid van het aanbod. De adviesnota schetst dan ook mogelijke contouren van een stapsgewijs plan van aanpak.

Bij strategische doelstelling 2, die de bibliotheek als spil ziet, licht de spreker graag de actie toe over het versterken van de deskundigheid van de bibliotheekmedewerker. De behoefte aan deskundigheidsbevordering is groot. Door het wegvallen van een groot deel van het formele opleidingsaanbod voor bibliotheekmedewerkers en het eerder beperkte aanbod van vorming en opleiding voor leesbevorderaars, zijn de professionaliseringskansen klein. Zowel voor nieuwe instromende bibliotheekmedewerkers als voor medewerkers die al langer in de bibliotheek werken, zal een basisvorming over de verschillende aspecten van leesbeleid, leesbevordering, kinder- en jeugdliteratuur en tutoring een versterkende impact hebben. Door het huidige aanbod, veelal kleinschalig en versnipperd, in kaart te brengen, is het mogelijk lacunes te detecteren en een nieuw aanbod te ontwikkelen dat inspeelt op de brede maatschappelijke opdracht voor bibliotheken.

De derde strategische doelstelling, 'Een krachtige leesomgeving', besteedt expliciet aandacht aan het versterken van het digitale aanbod, ook om extra kansen te bieden voor specifieke doelgroepen zoals kinderen met leesbeperkingen, voor adolescenten en voor laaggeletterde volwassenen en lezers die Nederlands leren. Actie 15 is het aanbod van Daisy-luisterboeken van de Luisterpuntbibliotheek breed bekend te maken en het gebruik ervan door kinderen en jongeren met een leesbeperking aan te moedigen. Het is belangrijk dat dit aanbod ruim bekend is en dat leraren, CLB's en logopedisten maar ook de bibliotheken, kinderen en jongeren ernaar doorverwijzen. Nu wordt nog te snel naar Makkelijk Lezenboeken gegrepen, waardoor jonge lezers met leesmoeilijkheden onder hun mentaal en emotioneel niveau moeten lezen en geen plezier hebben in lezen. Werken met Daisy-luisterboeken kan hun taalrijkdom en taalvaardigheid aanscherpen, hun zelfvertrouwen stimuleren en de leesmotivatie verhogen.

Strategische doelstelling 4 focust op het belang van het versterken van de samenwerking tussen de lokale onderwijs-, welzijns- en socio-culturele actoren en de bibliotheek. Een mooi voorbeeld van hoe dat concreet kan gebeuren, is actie 18: in een pilootproject de uitbreiding onderzoeken van Boekstart van baby- en peuterleeftijd naar het kleuteronderwijs. In dat pilootproject kan dan onderzocht worden wat de impact is van het geven van een derde boekenpakket op de leeftijd van dertig maanden, bij de instap in het kleuteronderwijs. De centrale boodschap van dit initiatief is het belang van voorlezen en van een zo groot mogelijke talige interactie van kinderbegeleiders, kleuterleiders en ouders, met ook een centrale rol voor de bibliotheek. De nota schetst een aantal randvoorwaarden van een dergelijk pilootproject: het traject zou bijvoorbeeld ook een coaching- en onderzoekstraject voor de kleuterleid(st)ers in de instapklas en de bibliotheekmedewerkers omvatten

en ook de ouderbetrokkenheid en vorming stimuleren. Voor de allerjongsten vraagt actie 25 om het vormingsaanbod interactief voorlezen van Iedereen Leest voor kinderbegeleiders op te schalen, zodat de kennis en vaardigheden van professionals in de kinderopvang worden versterkt. Een aantal mogelijke scenario's om dat op een duurzame manier te realiseren, is toegevoegd.

Strategische doelstelling 6 wil van het leerplichtonderwijs een krachtige leesomgeving maken waarbinnen leraren, lerarenteams en directies over alle instrumenten beschikken om kwaliteitsvol leesonderwijs te garanderen en aan leesbevordering te werken, inclusief kwaliteitsvolle en aantrekkelijke leermaterialen. Actie 29 schetst het grote belang van een onderzoeksgeïntegreerd geïntegreerd didactisch leeskader voor leraren(teams) Nederlands en project algemene vakken in het secundair onderwijs. Niet alleen in het lager onderwijs, maar ook in het secundair onderwijs, is een geïntegreerd didactisch leeskader nodig, met inhoudelijke differentiatie afgestemd op deelgroepen. Door de richtlijnen en didactische suggesties af te stemmen op het didactische kader van het lager onderwijs, wordt bovendien de doorgaande leeslijn versterkt. In het kader reikt de leraar de concrete instrumenten en praktijken aan die nodig zijn om ook op de sleutelmomenten in de leesontwikkeling van jongeren leesmotivatie aan te wakkeren.

Actie 36 pikt in op een aanbeveling van de onderwijsinspectie, namelijk een breder aanbod van diagnostische toetsen voor leraren in het lager en secundair onderwijs voor het testen van begrijpend lezen. In de Onderwijsspiegel 2020 stelt de onderwijsinspectie dat de monitoring en opvolging van het niveau van begrijpend lezen van leerlingen een pijnpunt is. Het Leesoffensief speelt daarop in door te onderzoeken of een set van diagnostische toetsen voor begrijpend lezen kan worden ontwikkeld die leraren toelaten om het niveau van begrijpend lezen van hun leerlingen in te schatten en er vervolgens remediëring aan te koppelen. Voorafgaande afstemming met het steunpunt dat de Vlaamse centrale toetsen Nederlands uitwerkt, is daarbij cruciaal. Zo kan onder andere worden bekeken of en hoe de daarbij te ontwikkelen toetsen de opstap kunnen vormen voor een leerlingvolgsysteem waarbinnen de leesontwikkeling van leerlingen afwisselend wordt getoetst via de verplichte populatiebrede afnames en de aanvullende diagnostische toetsen die de leraar op eigen initiatief zelf digitaal kan afnemen.

Inpikkend op het advies dat de Taalraad Begrijpend Lezen in haar rapport van 2019 al gaf, stelt het Leesoffensief in actie 43 voor om via een laagdrempelige versie van het leeskader in alle lerarenopleidingen secundair onderwijs basisinformatie in te bouwen over hoe leraren lezen kunnen integreren in hun lessen. Begrijpend lezen mag geen geïsoleerde plaats innemen in het onderwijs, het is niet alleen een taak van taalleraren. Ook in andere vakken speelt goed en begrijpend lezen een rol, ook daar kunnen de leesvaardigheden en leesmotivatie van leerlingen worden aangescherpt.

De adviesgroep koos ervoor om als laatste strategische doelstelling het bestuursmodel van het Leesoffensief te omschrijven. Dat is geen toeval. De adviesgroep was zich heel goed bewust van het cruciale belang van een goede aansturing en coördinatie bij de uitrol van het omvangrijke actieplan. Acties 46, 47 en 48 schetsen daarom een drieluik dat de coherentie, daadkracht en gedragenheid van het Leesoffensief moet bewaken: een ambtelijke werkgroep die als machinekamer van het Leesoffensief de operationalisering in haar volledige breedte overziet en opvolgt; een slagkrachtig orgaan, met de werknaam kenniscentrum, dat verzekert dat telkens opnieuw alle stakeholders samen de onderzoeksmatige basis van het Leesoffensief en de monitoring van de effectiviteit en efficiëntie ervan bewaken; en een breed samengestelde adviesgroep die als klankbord kan blijven fungeren.

5. Eerste initiatieven

An De Moor geeft een overzicht van de acties die al gestart zijn: in samenwerking met Iedereen Leest een onderzoek naar de uitbreiding van Boekstart en een pilotproject over interactief voorlezen in de basisschool (foneemherkenning); in samenwerking met Literatuur Vlaanderen en de KANTL, geruggesteund door de website van de Taalunie over rijke teksten, de ontwikkeling van dynamisch lesmateriaal over de literaire canon en de uitbreiding van het aanbod auteurslezingen en -residenties op school. Ministers Ben Weyts en Jan Jambon hebben in een tso-klas in Bornem de auteursresidenties gestart, met auteur Margot Vanderstraeten. Het is de bedoeling om de inspiratiegids daarover veel breder te verspreiden dan de vijftig scholen waarin de auteursresidenties plaatsvinden, geeft de spreker mee.

In het domein Welzijn wordt lezen, voorlezen en leesstimulering intussen geïntegreerd in het inspiratiekader voor buitenschoolse activiteiten. Dat gebeurt binnen de reguliere middelen. Het Departement Onderwijs en Vorming en het Agentschap Opgroeien konden voorlopig geen specifieke extra budgetten vrijmaken voor de andere acties van het Leesoffensief. Mede om die reden is er bij actie 19 voor gekozen om vooral te focussen op spreken met peuters, voorlopig minder op lezen en voorlezen. Hopelijk kan dat wel in een later stadium.

Onder algemene acties valt de brede communicatiecampagne, gelanceerd op 20 september 2022. Die is geïnspireerd op de succesvolle Ierse leescampagne. Daarnaast zijn er nog heel wat plannen voor extra acties door een Leesfonds, opgericht naar het voorbeeld van het Erfgoedfonds en het Kinderarmoedefonds van de Koning Boudewijnstichting. De KANTL zal dat lanceren met een breed appel naar burgers, verenigingen, organisaties en bedrijven om projecten van een leesmenu te sponsoren. Twee medewerkers van de KANTL werken dat menu momenteel uit. Het Leesoffensief hoopt dat zo nog eer acties van zijn rapport kunnen worden uitgevoerd.

6. Oproep

An De Moor doet een warme oproep aan de parlementsleden om hun schouders mee te zetten onder de ontwikkeling van de leeskaders en leesscans met de daaraan gekoppelde professionalisering. Voorlopig is er alleen een scan voor het lager onderwijs. Hoewel kaders en scans de basis zijn voor een kentering, zo leert onder meer het Ierse voorbeeld, is er vooralsnog geen budget voor.

Liesbet Heyvaert wijst erop dat de nota van het Leesoffensief omvangrijk is. De adviesgroep heeft er zich niet gemakkelijk vanaf gemaakt en heeft zich met grote ernst en vanuit een groot verantwoordelijkheidsgevoel van de opdracht gekwetend. De startaandachtspunten indachtig, heeft ze ingezet op structurele en duurzame maatregelen en die zo goed mogelijk vertaald in een concreet plan van aanpak.

Toch zijn er sinds juli 2021 niet veel meer dan enkele losse acties geweest. Beter dan niets, maar niet voldoende om de broodnodige omslag te realiseren, merkt de spreker op. Daarom vraagt het Leesoffensief de parlementsleden toe te zien op de uitvoering van het Leesoffensief en er vooral op te letten dat het Leesoffensief niet alsnog wordt wat het moest overstijgen, namelijk een gefragmenteerde set van losse acties. Er zijn structurele en duurzame maatregelen nodig, die omschreven zijn in de adviesnota. Het Leesoffensief hoopt samen met de parlementsleden geregeld – minimum een keer per jaar – een stand van zaken te kunnen opmaken en in dialoog te gaan over waar het Leesoffensief staat, over wat goed en wat minder goed loopt. Het vraagt bijzondere aandacht voor de drie essentiële randvoorwaarden die in het Leesoffensief naar voren geschoven worden als noodzakelijk om tot reële verandering te komen in de leesvaardigheid en leesmotivatie in Vlaanderen.

Als de vele gesprekken die in de schoot van de adviesgroep werden gevoerd één ding hebben duidelijk gemaakt, dan is het wel dat samenwerken over beleidsdomeinen absoluut noodzakelijk is, maar ook veel administratieve en financiële hinderpalen kent. Dat het Leesoffensief een langdurige inspanning vergt en een 3-6-9-planning vooropstelt met structurele en geormerkte financiering, maakt het er niet eenvoudiger op. De adviesgroep wenst toch te benadrukken dat het voor het welslagen van het Leesoffensief van primordiaal belang is dat er zowel op beleids- als op operationeel niveau flexibel over beleidsdomeinen en -termijnen heen kan worden gewerkt.

Ten tweede vormt de professionalisering van onder andere kinderbegeleiders, leraren, bibliotheekmedewerkers en leesbevorderaars een van de pijlers van het Leesoffensief. Maar kwaliteitsvolle en duurzame professionalisering vraagt tijd en middelen, en wie zich professionaliseert wordt daar idealiter ook voor erkend. De adviesgroep vraagt dan ook uitdrukkelijk aandacht voor deze randvoorwaarde en wijst op de schaal waarop deze vorming en professionalisering moeten worden ingericht om echt een verschil te maken.

Inzetten op lezen hoort voorts structureel verankerd te zijn in de nieuwe eindtermen en leerplannen van het secundair en het lager onderwijs. Net zo goed horen taalstimulering en aspecten van vroeggeletterdheid expliciet te worden ingebed in de ontwikkelingsdoelen van het kleuteronderwijs. De adviesgroep kijkt uit naar een stevige verankering van lezen in de nieuwe eindtermen van het lager en secundair onderwijs. De recente berichten in de media over de focus van de nieuwe eindtermen lijken erop te wijzen dat het in de goede richting gaat.

Tot slot dankt de spreker de parlementsleden voor de kans om de adviesnota voor te stellen. Als bewindvoerders hebben parlementsleden een belangrijke rol in het mogelijk maken van het Leesoffensief.

II. Bespreking

1. Tussenkomen van de leden

1.1. Steve Vandenberghe

Als voormalig schooldirecteur weet *Steve Vandenberghe* dat lezen de absolute basis is en een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het volledige schoolteam. Als burgemeester beseft hij dat lokale bestuurders een grote rol te spelen hebben, onder meer via leesstimuleringsinitiatieven in de bibliotheken. Lezen bevorderen is niet beperkt tot de school, er zijn zoveel andere mogelijkheden. Het is aan de parlementscommissie om de aanbevelingen ernstig te nemen. Is de perceptie dat er tijd genoeg is om alle acties uit te werken, geen valkuil? Vlaanderen scoort dramatisch op de internationale testen. Een projectmatige aanpak volstaat niet, een systematische werkwijze die de fundamenteen aanpakt, is noodzakelijk. Hoe wordt bewaakt dat er op korte termijn concrete acties genomen worden?

Het belang van kennis van het Nederlands kan niet overschat worden. Dat is immers de basis voor alle andere schoolse kennis, voor een diploma, voor een goede job, voor een ruimer wereldbeeld, voor vlot functioneren in de samenleving. Hij is dan ook blij met de beleidsdomeinoverschrijdende acties. Leren lezen is niet beperkt tot de school en evenmin tot het vak Nederlands. Kinderen die thuis gemotiveerd worden om te lezen, beginnen met een enorme voorsprong aan de kleuter- en lagere school. Ook de kinderopvang, de buitenschoolse kinderopvang, de bibliotheek en de jeugdwerking kunnen daar aanzienlijk toe bijdragen.

Vlaanderen, maar ook andere landen, hebben zich te vaak laten verleiden tot schijndiscussies zoals de vraag of technisch lezen, begrijpend lezen of leesplezier primeert. Hij vraagt of de sprekers het eens zijn met die analyse. Leerkrachten werden ook overspoeld door allerhande, soms tegenstrijdige visies. Kris Van den Branden verwoordt het treffend op zijn blog over duurzaam onderwijs: "Leerlingen die beter lezen, lezen liever. Leerlingen die liever lezen, lezen meer en met een grotere betrokkenheid. Leerlingen die beter lezen, leren ook beter, in alle vakken, voor het leven, en een leven lang."

Technische leesvaardigheden, leesbegrip en leesmotivatie hangen samen. Zijn de sprekers het daarmee eens? Het ene deel is niet belangrijker dan het andere, maar er is wel een volgorde, waarbij kunnen lezen de basis is.

Vooruit maakt zich enigszins zorgen over de lerarenopleiding. Uit een rapport van de Taalunie van 2021 blijkt dat 50 procent van de lerarenopleidingen stelt dat leesmotivatie voorgaat op de leesvaardigheid. Het hoger onderwijs heeft veel vrijheid en geen enkele verplichte doelstelling. Ze visiteren en controleren elkaar. Voor Steve Vandenberghe moet de decreetgever net als in het leerplichtonderwijs minimale verwachtingen opleggen. Een minimale voorwaarde is dat hun lessen wetenschappelijk onderbouwd zijn. Hoe denken de sprekers daarover?

De Vlaamse Regering blijft in gebreke. Actie 42 vraagt immers dat de geïntegreerde didactische kaders die tegen september 2023 voor leraren lager en secundair onderwijs ontwikkeld worden, idealiter geïntegreerd worden in de curricula van de lerarenopleiding. Is het niet zaak ervoor te zorgen dat alle afgestudeerde leerkrachten de principes van een geïntegreerde en effectieve leesdidactiek kennen? Iedereen is het erover eens dat er dringend moet worden ingezet op de versterking van de vier vaardigheden. Zelfs over de inhoud en de samenstelling van de leescompetentie zou er nog geen afstemming zijn tussen de diverse lerarenopleidingen. Hoe denken de sprekers daarover? Welke stappen kunnen daar op korte termijn iets aan doen? Hoewel velen hun uiterste best doen, wordt er niet altijd evidencebased of evidence-informed gewerkt. Is dat ook volgens de sprekers nog een serieus manco in de lerarenopleidingen? In allerhande methodes van de educatieve uitgeverijen krijgt de kenniscomponent van het Nederlands daarenboven niet zijn verdiende plaats.

Kortom, voor de spreker is het dringend nodig efficiënte lees- en leermethodes te hanteren, waar vooral de meest kwetsbare leerlingen, zoals kinderen met laaggeletterde ouders, kinderen met een andere thuistaal, kinderen waar thuis amper wordt gelezen, baat bij zullen hebben. Het Leesoffensief suggereert het oprichten van een onafhankelijk kenniscentrum dat de brug kan zijn tussen wetenschappelijk onderzoek en de klasvloer. Het kenniscentrum fungeert als poortwachter, zodat de onderwijsvernieuwingen die onwetenschappelijk zijn, niet langer breed ingang kunnen vinden of in ieder geval met een duidelijk wetenschappelijke tegenstem. Anderzijds kan dit centrum ook goede wetenschappelijk onderbouwde inzichten verspreiden naar het onderwijsveld. Hoe zien de sprekers de praktische uitwerking ervan? Voor het parlementslid is de prioriteit van het kenniscentrum één of enkele wetenschappelijk onderbouwde leesmethodes naar voren schuiven.

Voor Vooruit is de kennis van het Nederlands een belangrijk thema. De partij roept de minister dan ook op snel werk te maken van de aanbevelingen en er voldoende mankracht voor vrij te maken.

1.2. Loes Vandromme

Loes Vandromme doet haar uiterste best om het leesvirus te verspreiden. Alle partijen zien de urgentie van leesbevordering in. Ook zij benadrukt het belang van de drie-eenheid technisch lezen, begrijpend lezen, leesplezier. Een geïntegreerde

langetermijnaanpak is nodig, maar tot nog toe blijft het bij losse projecten. Een projectmatige werkwijze vergt een tijdslijn waarop de diverse acties staan. Vinden de sprekers dat ook? Hebben ze dat of moet het nog opgesteld worden?

Naast een actieplan en een timing is er een budgettair kader nodig. Bestaat er een overzicht van de budgetten voor lezen van alle beleidsdomeinen? Is er een groeipad? Is er een ideaal financieel scenario? Voor de initiatieven 'Een dag voor het lezen' en 'Vrienden voor het lezen' is 2,5 miljoen euro uitgetrokken, voor de auteursresidenties en de voorleesprojecten 1,2 miljoen euro, maar wat zijn de budgetten voor de andere projecten? Welke plaats neemt een kenniscentrum in naast een ambtelijke werkgroep, de adviesraad, de Vlor die ook een eigen aanpak heeft, namelijk de leesleutels, enzovoort? Voor een reëel leesoffensief moeten alle krachten gebundeld worden. Maar wat is de verhouding met de bestaande initiatieven?

Hoe het kader, de scans, de vorming en de professionalisering concreet maken? Cd&v pleit al lang voor een lerarenloopbaanpact. De vorm van de accreditatie die iemand die een opleiding volgt volgens het Leesoffensief zou moeten krijgen, past daarin. Heeft de stuurgroep dat al met anderen besproken? Dat elke leerkracht een taalleerkracht moet zijn en dat elke school lezen centraal moet stellen, beaamt de spreker. Hoe kan nog meer ingezet worden op professionalisering? Wat moet er precies veranderen in de lerarenopleiding? Het parlementslid is fan van #boekentok op TikTok. Dergelijke innovatieve leespromotie moet ook in de aanpak geïntegreerd worden.

Een meerwaarde van het Leesoffensief is dat het verschillende domeinen bestrijkt, maar Loes Vandromme mist de inbreng van de lokale besturen. De bibliotheek is immers een belangrijke speler. Als schepen van Bibliotheekwezen kan ze getuigen dat lokale leesprojecten een grote invloed hebben op de scholen. Het baart haar dan ook zorgen dat gemeenten niet langer verplicht zijn een bibliotheek te hebben. Uit ervaring weet ze dat bibliotheekmedewerkers, hoewel overtuigd van het nut, aarzelend staan tegenover projecten met scholen, omdat ze dat niet kunnen omzetten in cijfers waarop ze worden afgerekend, zoals het bibliotheekbezoek of de uitleningen. Hoe kunnen ze gestimuleerd worden om toch die projecten met het onderwijs te ondernemen? Ze is zelf fan van de Boekentafel, een methode om jongeren het boek dat hen het meest ligt te helpen vinden. Terloops informeert ze of de sprekers iets meer weten over de 70.000 euro voor de Luisterpuntbibliotheek. Ook het project van Lezerscollectief Samen Lezen is veelbelovend om karige lezers te overtuigen. Dat PISA-resultaten gerelateerd worden aan het aantal boeken thuis, bewijst dat ook ouders moeten worden overtuigd van het belang van lezen. Daar kan nog wel wat meer aan gedaan worden. Werkt het Leesoffensief bijvoorbeeld samen met ouderkoepels? Welke stappen zijn nog meer mogelijk?

Voor leerkrachten is het moeilijk om het niveau van begrijpend lezen van een leerling in te schatten. Voor het technisch lezen zijn er de AVI-niveaus. Volgens een Nederlands onderzoek merkten scholen die heel expliciet inzetten op evidencebased leesprogramma's dat hun leerlingen niet zo goed scoren op leestoetsen. Hoe komt dat? Bestaat er een methodiek om het begrijpend lezen in kaart te brengen? Hoe ervoor zorgen dat toetsen echt meten wat ze horen te meten? Tot slot toont ze zich met graagte bereid om mee de kar te trekken en jaarlijks hierover te reflecteren.

1.3. Elisabeth Meuleman

Elisabeth Meuleman is blij met het omvangrijke plan. Beginnen met de allerjongsten is evident maar ook essentieel. Het personeelstekort in de kinderopvang maakt dat ze daar nog niet eens aan de zorgtaken toekomen, laat staan aan pedagogische aspecten. Eventueel kunnen de grootouders dan bijspringen. Leesprestaties hangen sterk samen met sociaaleconomische status. De ongelijkheidskloof

is zo een lees kloof. Hoe zal het Leesoffensief er minstens voor zorgen dat de ongelijkheid niet verder toeneemt? Hoe wordt ervoor gezorgd dat wie het het meeste nodig heeft, het meeste in aanraking komt met lezen?

Ook zij acht de structurele verankering van heel wat projecten noodzakelijk. In sommige bibliotheken loopt het bijvoorbeeld goed, in andere veel minder. Lokale besturen hebben het financieel heel moeilijk. Hoe kan de Vlaamse Regering hun leeswerking steunen, ook financieel? Hoeveel geld is er nodig om het Leesoffensief uit te voeren en hoeveel is er?

Het rapport van de Commissie Beter Onderwijs legt de nadruk op kennis als basis voor leren, ook bij lezen. Kennisrijk onderwijs is essentieel voor leesbevordering. In landen waar scholen kinderen op jonge leeftijd heel veel kennis aanreiken over verschillende domeinen, gaat het lezen vlotter. Hoe is dat verwerkt in het Leesoffensief? Hoe kijken de sprekers naar meertaligheid? Kunnen meertalige boeken en bibliotheken kinderen met een andere thuistaal ook motiveren om te lezen? Zijn er specifieke maatregelen nodig voor lezen in OKAN? Is er al een evaluatie gemaakt van de acties die nu al lopen?

1.4. Annabel Tavernier

Annabel Tavernier maakt gewag van een goede timing – deze week wordt immers de campagne ‘Vrienden voor het lezen’ gelanceerd – en een omvangrijk rapport. De cijfers liegen niet: Vlaanderen staat op plaats 32 van 45 in de PIRLS-review. Ze houdt haar hart vast voor de nieuwe resultaten in december 2022. De nadruk op leesvaardigheid verheugt haar. Dat is een voorwaarde voor leesplezier. Begrip is de basis voor leren. Ook de CBO ziet technisch lezen als fundament.

Vlot lezen en verstaan is niet alleen belangrijk voor de schoolloopbaan, maar ook voor sociale en maatschappelijke zelfredzaamheid. Kunnen lezen is een voorwaarde om ongelijkheid te bestrijden. Boeken ondervinden een grote concurrentie van niet alleen televisie maar ook van sociale media en smartphones, die minder aandacht vergen dan het lezen van een boek. Maar boeken geven meer voldoening.

Dat er samenwerking tussen verschillende beleidsdomeinen – Onderwijs, Welzijn en Cultuur – nagestreefd is, is een goede zaak, maar het onderwijs blijft cruciaal. Het Leesoffensief erkent dat in zijn randvoorwaarden, onder meer een over de eindtermen. N-VA is tevreden over het akkoord dat de minister daarover bereikte met de koepels. De focus op Nederlands, wiskunde en talen juicht ze toe.

Het is goed dat het Leesoffensief focust op veel doelgroepen in alle leeftijdscategorieën, studierichtingen, maar ook op de moeilijke lezers. De scans, het kader op maat, de vorming en de professionalisering zijn belangrijke instrumenten. Ze is benieuwd naar de proefprojecten voor lezen op school, die de leesvaardigheid van een 80.000-tal kinderen en jongeren moeten verbeteren, maar ook naar de auteursresidenties in de tso- en bso-scholen.

Hoe evalueren de sprekers de leerplannen in het licht van de leesambities? Waarom zal de leesscan van het secundair onderwijs ontwikkeld worden door andere partners dan die van het lager onderwijs? Hoe loopt het met de actie om kwetsbare gezinnen te sensibiliseren via lokale brugfiguren als OCMW's en lokale overlegplatformen? Leerkrachten lager onderwijs zouden met de Vlor-sleutels wel over handvatten beschikken voor begrijpend lezen, maar niet voor technisch lezen. Hoe is het Leesoffensief tot die conclusie gekomen?

Hoe spoort het breder aanbod diagnostische toetsen begrijpend lezen voor leraren lager en secundair onderwijs met de Vlaamse toetsen? Met de lerarenopleiding wordt bekeken hoe de boodschap beter over te brengen dat zelf goed en graag

lezen een belangrijke eigenschap is van een leraar. Er komen ook remediëringspakket voor studenten die bij de instaptoets voor de lerarenopleiding ondermaats scoren voor begrijpend lezen. Hoe zal dat afgestemd worden op het nieuwe decreet hoger onderwijs? Zien de sprekers specifieke problemen bij de uitvoering van het actieplan in Brussel? Ook zij wil graag volgend jaar opnieuw overleggen over het Leesoffensief.

1.5. Roosmarijn Beckers

Roosmarijn Beckers herinnert zich dat haar grootvader, een germanist, al zei dat elke leerkracht in de eerste plaats een leerkracht moedertaal is. Niettemin gaat de kennis en de beheersing van het Nederlands bij leerkrachten in het kleuter- en het lager onderwijs achteruit. Ingrijpen in de lerarenopleiding en sterke professionalisering zijn nodig. Naast de lees- gaat trouwens ook de schrijfvaardigheid achteruit.

Is leesbevordering in de kinderopvang en de kleuterscholen haalbaar gezien de personeelstekorten? De bibliotheekbezoeken en de ontleningen nemen af. De aanwezigheid van boeken en het zien van lezende ouders stimuleert lezen, zo leert onderzoek. In sommige sociaaleconomische milieus zijn er minder boeken en wordt er minder gelezen. Net dan zijn bibliotheken belangrijk. Gezien de financiële problemen van heel wat lokale besturen, ook door de energiecrisis, zullen waarschijnlijk heel wat lokale bibliotheken sluiten. Hoe zien de sprekers dat? Ze heeft het gevoel dat het bibliotheekbezoek afneemt en ook scholen minder gaan. Wat jammer is, want ook het systeem van ordening moet worden aangeleerd. Als de lokale wijkbibliotheken sluiten, wordt het ook praktisch moeilijk omdat scholen evenmin geld hebben om bijvoorbeeld bussen te huren.

Is het Leesoffensief betrokken bij de ontwikkeling van de eindtermen basisonderwijs? Bibliotheekprojecten van bijvoorbeeld Iedereen Leest zijn waardevol, maar vaak wordt de vertaalslag naar het onderwijs gemist. De spreker heeft de indruk dat die projecten nogal focussen op jeugdfictie, terwijl sommige kinderen liever non-fictie lezen.

1.6. Jean-Jacques De Gucht

Ook *Jean-Jacques De Gucht* heeft het over de concurrentie van digitale media en het imago van lezen bij de jeugd. Ouders spelen een grote rol, de sociaaleconomische status, maar ook de herkomst. Hij acht het belangrijk om ook in die milieus de leescultuur te stimuleren. Kennis van de moedertaal draagt bij tot betere kennis van andere talen. Hij verwijst naar een project over meertaligheid in Antwerpen.

De spreker is voorstander van leerplicht vanaf tweeënhalf jaar. Hoe sneller kinderen in contact komen met taal, hoe beter. Heel wat kinderen gaan vanaf die leeftijd naar school, maar hij wil ook de thuisblijvers op school. De digitalisering maakt lezen minder hip. Kinderen die in boeken lezen, doen het qua leesvaardigheid beter dan zij die op een scherm lezen. Bibliotheken kunnen kinderen helpen door boeken van een aangepast leesniveau aan te bieden, maar ook door hen zelf te laten ontdekken wat ze leuk vinden. Naar buitenschoolse activiteiten komen vaak net die kinderen die van thuis uit al gestimuleerd worden tot lezen. Hij nodigt de sprekers in ieder geval uit in de Aalsterse bibliotheek Utopia die gretig bezocht wordt door scholen.

1.7. Marius Meremans

Marius Meremans weet dat er wel wat schort aan het taalgebruik van leerkrachten. Het gebruik van standaardtaal op school, op de openbare omroep en zelfs op de commerciële omroepen lijkt N-VA essentieel. Ook de burger heeft een grote verantwoordelijkheid. Hij wijst op de rol van de ouders en suggereert een campagne

om hen diets te maken dat zij daarin een verantwoordelijkheid hebben, bijvoorbeeld om met hun kind de boekjes te lezen die de leerkracht meegeeft, zelfs als Nederlands niet hun moedertaal is. Het is heel belangrijk dat het kind ook na de schooluren, in de vrijetijdsorganisaties, maar vooral ook thuis met het Nederlands in aanraking komt. Ook verantwoordelijken van de verschillende gemeenschappen moeten hun leden daarop wijzen.

Lokale besturen hebben het inderdaad financieel moeilijk, maar inzetten op bibliotheken is ook gewoon een kwestie van keuzes maken. De verplichting is dan wel weggevallen, maar hij kent geen gemeente zonder bibliotheek. Er zijn wel grote kwalitatieve verschillen. Met het decreet Bovenlokaal Cultuurbeleid en de intergemeentelijke samenwerking, wordt de inzet van goed personeel en goede acties gemakkelijker. Hij roept gemeenten dus op meer samen te werken.

Het Leesoffensief is een werk van lange adem en wordt best ook in de volgende regeerperiode voortgezet, vastgelegd in het regeerakkoord. Daarnaast benadrukt hij het belang van de literaire canon, ontwikkeld door Literair Vlaanderen en KANTL. Die moet dynamisch zijn, maar toch ook enkele klassieke zekerheden tellen.

1.8. Hilâl Yalçın

Hilâl Yalçın acht lezen en een goede taalbeheersing heel belangrijk. Over jonge kinderen in meertalige thuisomgevingen zijn er heel wat onderzoeken die elkaar soms wel wat tegenspreken. Sommige bevelen een eerste focus op de moedertaal aan, terwijl andere meteen ook Nederlands aanbieden. Dat is een levendig debat dat ook gepolitiseerd is.

Volgens haar is niet de meertaligheid op zich een probleem en is het evenmin mogelijk algemene uitspraken te doen over de mens met een migratieachtergrond. In die groep zijn er immers ouders die hun kinderen meertalig opvoeden, zelf het Nederlands goed beheersen, hun kinderen voorlezen en stimuleren tot lezen, maar evengoed andere ouders, die dat zelfs niet doen in de eigen moedertaal. Hoe zien de sprekers dat en wat is de aanpak die ze voorstellen? Zijn er leesinitiatieven waarbij er samengewerkt wordt met NT2-aanbieders, bijvoorbeeld kinderopvang met voorlezen tijdens de taallessen van de ouders?

1.9. Jan Laeremans

Jan Laeremans vraagt om de algemene cijfers van de internationale rankings te detailleren. In welke groepen en op welke plaatsen is het probleem het grootst? De vorige sprekers lijken het vooral een probleem te vinden van mensen die geen Nederlands als moedertaal hebben. Allicht is het probleem dus groter in stedelijke gebieden. Volgens hem kunnen er alleen maar resultaten geboekt worden als ouders binnen het jaar nadat ze hun kind inschrijven in het Nederlandstalig onderwijs een examen basis-Nederlands succesvol afleggen. Hij vraagt voorts enkele praktische voorbeelden waar Ierland een te volgen voorbeeld is.

Een beroep doen op vrijwilligers is een goede zaak, maar om hen lang te engageren, is meer nodig. Bestaat er een beloning om het vol te houden, bijvoorbeeld boekencheques? In hoeverre kan het Leesoffensief invloed uitoefenen op de nieuwe eindtermen?

Voorts is het belangrijk dat kinderen die niet goed scoren op de KOALA-test, eigenlijk niet meer dan een luisteroefening, goed begeleid worden. De remediëring wordt nu te veel overgelaten aan wat de kleuterleidster of zorgjuf nodig acht. Hij suggereert daar enige standaardisering en structuur in te brengen. Heeft het Leesoffensief invloed op het verplichte taaltraject dat die leerlingen met achterstand daarna in het eerste leerjaar volgen? Dat boekjes vergezeld zijn van luistercd's

gemaakt met goede acteurs, is volgens de spreker van grote waarde. Kan dat niet veralgemeend worden, dus ook voor de kleuterklas? Een vaste samenwerking lijkt hem ook hier nodig.

1.10. Koen Daniëls

Koen Daniëls wijst op de samenhang van lezen, begrijpen wat er staat en spreken. Hij verwijst naar een vorming van Tim Surma, die ook zegt dat begrijpen wat er staat begint bij kunnen lezen. Hersenen functioneren als computers: pas met voldoende leesvermogen en woordenschat komt er werkvermogen vrij om te begrijpen, maar ook endorfines om het leuk te vinden. Als de kennis ontbreekt, komt er stresshormoon vrij.

De spreker informeert bij hoeveel lerarenopleidingen het Leesoffensief al uitgenodigd is voor een toelichting. Als dat er geen enkele is, is dat een probleem, want daar wordt de basis gelegd. Hij suggereert dat het Leesoffensief een offensieve mail stuurt naar alle lerarenopleidingen met de vraag wanneer het kan langskomen.

Initiatieven als Vrienden voor het Lezen moeten ervoor attent zijn het publiek niet op te delen in lezers en niet-lezers. Voorlezen mag niet beperkt blijven tot de voorleesweek. Continuïteit, elke dag de klas starten met lezen bijvoorbeeld, lijkt hem een goed idee. Heeft het Leesoffensief contact met uitgeverijen over hun boeken en lesmethodes? Het is zaak ervoor te zorgen dat alles op elkaar afgestemd is. De spreker gaat ervan uit dat het Leesoffensief ook al met de koepels en de pedagogische begeleidingsdiensten sprak. De eindtermen focussen op Nederlands, talen, wiskunde en wetenschappen. Kunnen lezen is de basis voor alle andere vakken.

Het Leesoffensief en Vrienden voor het lezen krijgen amper aandacht in de media. Toch is de geschreven pers erbij gebaat dat mensen lezen. Hij roept hen op er alsnog aandacht aan te besteden, maar ook artikels te schrijven in een rijke taal. Talige interactie, voorlezen, lezen, beginnen best op heel jonge leeftijd. De kinderopvang staat inderdaad onder druk, maar voorlezen zijn rustmomenten. Het is wel zaak dat het beleid een duidelijke eenduidige focus legt. Hoe verlopen de contacten van het Leesoffensief met Welzijn, en met de opleiding Kinderbegeleiding?

1.11. Kathleen Krekels

Kathleen Krekels informeert in welke mate het Leesoffensief betrokken zal zijn bij de campagnes. Ze denkt dat die campagnes in eerste instantie bestaande initiatieven moeten bekendmaken. De Daisy-lezer bestaat al heel lang, maar hoeveel leerkrachten gebruiken het? Hoeveel lerarenopleidingen zeggen aan studenten dat het bestaat en dat het een goede methode is om leesvaardigheid en plezier in het lezen te bevorderen, vooral voor de zwakkere lezers? Er is te veel de misvatting dat zo luie lezers gecreëerd worden, meent het lid.

1.12. Karolien Grosemans

Ook *Karolien Grosemans* wil wat meer informatie over het Ierse succesverhaal.

2. Antwoorden van het Leesoffensief

Liesbet Heyvaert wijst erop dat, in tegenstelling tot wat de parlementsleden lijken te denken, het Leesoffensief geen duidelijk mandaat heeft gekregen om de nota uit te voeren. Het is aan de ministers om te bepalen hoe het verder moet en wie er tijd en verantwoordelijkheid voor krijgt.

Per actie is er een timing, waarbij ook aangeduid is wat best zo snel mogelijk gestart wordt. Bij de tijdsplanning is rekening gehouden met de interafhankelijkheid van sommige acties. De basis zijn de kaders en de scans, en het opstarten van verkennende oefeningen die daarvoor nodig zijn, om ze daarna via vorming en professionalisering te verspreiden. Voorts heeft het Leesoffensief waar mogelijk een budgettaire raming toegevoegd.

An De Moor geeft aan dat het onmogelijk is in één jaar om te keren wat al twintig jaar verkeerd loopt. Het onderwijs is als een tanker. Het Ierse voorbeeld bewijst dat het enkele jaren duurt eer er een kentering merkbaar is. Ze hoopt dat het volgende regeerakkoord aandacht besteedt aan het belang van taalcompetentie.

Liesbet Heyvaert beaamt dat de drie-eenheid belangrijk is. Met de nota heeft het Leesoffensief geprobeerd de leespolemieken te vermijden. Schijn Discussies die leraren verwarren, moeten stoppen. Idealiter is er een orgaan dat de onderzoekers samenbrengt en tot een gemeenschappelijk kader dwingt.

An De Moor beaamt dat er al wat evidencebased materiaal is, bijvoorbeeld het rapport van de Nederlandse Taalunie en de Vlor-sleutels. Bij prioritaire nascholingen en op studiedagen, op professionaliseringsgelegenheden als 'Kleine kinderen, grote kansen' worden leerkrachten voortdurend aangemoedigd om wat er is te gebruiken. Jammer genoeg gebeurt dat nog te weinig.

Volgens *Liesbet Heyvaert* krijgen de lerarenopleidingen een prominente plaats in het offensief. Er is een strategische doelstelling aan gewijd. De doorlichtingen van lezen in de lerarenopleidingen, en gesprekken met de Vlaamse Hogescholenraad en de Vlaamse Interuniversitaire Raad waren daarbij een leidraad. Het is belangrijk dat die raden mee hun schouders onder het offensief zetten. In de concrete acties staan samenwerking en overleg centraal.

Het klopt dat de lerarenopleidingen uiteenlopende praktijken hanteren. Dat lerarenopleidingen dezelfde kaders als de leraren zullen gebruiken, zal een grote stap zijn. Zeker de professionele lerarenopleidingen hebben grote uitdagingen met hun instroom. Van jongeren die zelf niet lezen leesbevorderaars maken, is niet gemakkelijk. Het cluster van initiatieven dat het Leesoffensief voorstelt voor de lerarenopleidingen, onder meer sterker samenwerken met de bibliotheken en de leesbevorderingsorganisaties als Iedereen Leest, is heel concreet.

An De Moor verwijst naar het niet zo positieve Taalunierapport van de screening van enkele lerarenopleidingen. De kerngroep van het Leesoffensief heeft gesprekken aangeknoopt met onder andere de NVAO. Die is niet gemachtigd om bij instellingsaudits ook het taal- en leesbeleid in ogenschouw te nemen. De Taalunie start binnenkort wel rondetafelgesprekken met alle Vlaamse lerarenopleidingen om na te gaan of de methodieken evidence-informed zijn en te wijzen op het adviesrapport van het Leesoffensief.

Liesbet Heyvaert acht de vraag over de verhouding van het kenniscentrum tot andere organen zoals de Vlor terecht omdat het Leesoffensief geen zuivere onderwijsaangelegenheid is. Het voorgestelde bestuurlijke model is weldoordacht. Net om beleidsoverstijgend te kunnen blijven werken, zowel in beslissingen als monitoring, is het niet mogelijk van dat orgaan een onderdeel te maken van een onderwijsraad. Een apart orgaan met een mandaat en middelen is nodig zodat de partners elkaar blijven vertrouwen. De huidige ambtelijke werkgroep doet zijn uiterste best om zonder veel middelen toch iets te doen. Voorts wordt in verschillende actiepunten gezegd dat scholen en bibliotheken meer naar elkaar moeten toegroeien, bijvoorbeeld voor de schoolbibliotheek en voor Boekstart.

An De Moor voegt toe dat er in het kader van het Leesfonds gedacht wordt aan een actie waarbij bibliotheken samen met scholen boeken aankopen om in de scholen aantrekkelijke leesomgevingen te creëren met elk jaar nieuwe boekenpakketten. Omdat het een prioritaire actie is, heeft de spreker goede hoop dat het zal slagen.

Liesbet Heyvaert zegt dat het Leesoffensief de acties voor Welzijn voorzichtiger formuleerde omdat het merkte hoezeer het water aan de lippen staat, bijvoorbeeld in de kinderopvang. De scan belast niet de kinderverzorgsters maar de leidinggevenden, want staat toe na te gaan hoe de leesomgeving te verbeteren. Ingrijpen in de opleiding kinderverzorgster belast evenmin wie al in het beroep staat. Wat er van de kinderverzorgsters verwacht wordt, hoeft trouwens niet zo belastend te zijn. Taalstimulering kan al via liedjes zingen bij het verschonen. Minibibliotheken hebben ook een functie voor ouders. Idealiter is het natuurlijk een activiteit waar tijd voor vrijgemaakt wordt.

Het Leesoffensief heeft bij het uittekenen van de acties geprobeerd zoveel mogelijk oog te hebben voor alle doelgroepen opdat het de ongelijkheid niet doet toenemen. Acties in consultatiebureaus bereiken ouders van alle rangen en standen. Maximaliseren van de kansen in het onderwijs is inclusief. Daarnaast zijn er meer gerichte acties. De strategische doelstelling voor lokale samenwerking bevat een actiepoint voor samenwerking met OCMW's, lokale overlegplatformen en CLB's, die dichter bij de moeilijker doelgroep van kansarme kinderen en hun ouders staan. De acties in het secundair onderwijs, zoals de leesresidenties, gebeuren bij klasgroepen en onderwijstypes waarvan vermoed wordt dat lezen er net iets moeilijker is. De literaire canon is er niet alleen voor het aso, een dynamische vertaalslag naar een breed publiek is een specifieke vereiste.

An De Moor beaamt dat ouders een belangrijke actor zijn. Regelmatig heeft de stuurgroep overlegd met de ouderkoepels. Zij zijn van bij de start betrokken en volgen de acties mee op.

Meertaligheid is verbonden met multiculturaliteit, aldus *Liesbet Heyvaert*. Leerlingen moeten zichzelf herkennen in het leesmateriaal, dat dus voldoende inclusief moet zijn. Het einddoel is leesvaardigheid Nederlands. De ideale didactiek zit vervat in de uit te werken kaders. De waarde erkennen van het spreken van een andere taal, is daar niet in tegenspraak mee.

De Vlor-sleutels focussen op begrijpend lezen. Leesonderzoekers gespecialiseerd in technisch lezen, achten het nodig om iets soortgelijks te ontwikkelen voor technisch lezen. Leerkrachten kunnen nu onvoldoende het probleem achterhalen: motivatie, leesbegrip of technisch lezen. Vlaanderen beschikt, in tegenstelling tot Nederland, over te weinig cijfermateriaal. Dat is een van de taken voor een kenniscentrum.

Samenwerking tussen scholen en leesbevorderingsorganisaties is nodig. Heel wat acties zijn daarop gebaseerd. Dat is een van de frustraties van Iedereen Leest: goede initiatieven die onvoldoende ingang vinden in het onderwijs.

An De Moor zegt dat het leesoffensief in Ierland verschillende terreinen aanpakte: meer aandacht voor taal en lezen in alle curricula, grondige professionalisering van alle leraren, heel veel testen – eigenlijk te veel – en een groot charmeoffensief naar ouders. Ze vraagt de parlementsleden bij hun bezoek te informeren naar welke lessen getrokken worden uit de campagne van de voorbije tien jaar. Het rapport daarover moet zo goed als klaar zijn. Ierland is immers van plan om van de derde plaats in PIRLS en PISA naar de eerste plaats te raken.

Liesbet Heyvaert vult aan dat naast een brede promotiecampagne, er ook wijzigingen zijn aangebracht in de lerarenopleiding, de kinderopvangcentra enzovoort. Het is bemoedigend om de aanzienlijke resultaten daarvan te zien.

In de nota wordt ook een kader voor vrijwilligers gesuggereerd, niet alleen wegens administratieve of didactische redenen, bijvoorbeeld een toegankelijk stappenplan voor tutoren, maar ook voor beloningsredenen. Er zijn al heel wat vrijwilligers, maar met goede randvoorwaarden kan hun aantal nog stijgen.

Een boek beluisteren en het tegelijk lezen kan een enorme hulp zijn voor kinderen die moeilijk lezen. Inzetten op Fundels, de Luisterpuntbibliotheek, Daisy-luisterboeken enzovoort, maakt deel uit van het actieplan. Contacten met uitgeverijen zijn er nog niet. De communicatiecampagne moet snel starten maar de komende jaren ook verder vorm krijgen. Het is zaak ervoor te zorgen dat alle stakeholders mee aan boord zijn en geconsulteerd worden. In de communicatiecampagne worden idealiter goede bestaande initiatieven geïntegreerd. Dat is nu al het geval voor de initiatieven van Iedereen Leest.

An De Moor acht campagnes belangrijk. Dankzij de bevoegde ministers kwam het Leesoffensief deze week in de meeste kranten aan bod. Er bestaat al heel wat, de Voorleesweek, Iedereen Leest en daar komt nog de Vlaanderen Leesdag bij. Die vindt plaats op 23 april 2023, de internationale boekendag, en wordt nog bekendgemaakt in een ruime promotiecampagne.

Karolien GROSEMANS,
voorzitter

Annabel TAVERNIER
Roosmarijn BECKERS
Loes VANDROMME,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

aso	algemeen secundair onderwijs
AVI	Analyse van Individualiseringsvormen
bso	beroepssecundair onderwijs
CBO	Commissie Beter Onderwijs
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
Daisy	Digital Accessible Information System (wereldwijde standaard voor luisterboeken voor personen met een leesbeperking)
KANTL	Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren
KOALA	Kleuteronderwijs Luistervaardigheid
NT2	Nederlands als tweede taal
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OKAN	onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers / onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers
PIRLS	Progress in International Reading Literacy Study
PISA	Programme for International Student Assessment
tso	technisch secundair onderwijs
Vlor	Vlaamse Onderwijsraad